Ч. 10 (12.376). Львів, четвер 16. січня 1930. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щади. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Для обнови театру.

Львів, 15. січня 1930.

Ще один поклик...? Ні, не поклик, а заохота. На іншому місці „Кооператива Український Театр“ у Львові звертається до нашого громадянства за піддержкою для одної із наших найцінніших культурних організацій — для театру. За останні післявоєнні роки наше громадянство почало що-раз більше забувати за те, чим був для нас театр перед війною і чим він є... нині.

Забагато зпоміж нас складало вину на обставини. Факт, що воєнна хуртовина не дала нам змоги здійснити давньої мрії — будови великого власного театру у Львові не повинен був нікому закривати очей на інший факт, живий, що ставив перед нами інші, нові обовязки: — на наших землях повстало на місце одного народнього театру пять, шість і сім постійних театральних труп.

Ці трупи втримувались власною працею без ніяких підмог і заспокоювали щораз то ширшу потребу серед нашої суспільности — потребу власного театру.

Та ясно, що ніяка театральна трупа складена із кількох випадкових артистів, засуджена на злиденне існування, приневолена тинятись із містечка в містечко, із села в село, не могла задовольнити вищих домагань нашої публики, вихованої на кращих зразках театру й літератури. І тому без огляду на всю матеріяльну скруту, треба було в імя цих вищих культурних домагань створити театр понад рівень провінціяльних обставин і понад нормальні приходи театральної каси.

Такий театр повстав і розвивається, покищо завдяки жертвенности й енергії одної одиниці, а всі, що мали нагоду його бачити, не вагались заявити, що в інтересі загально-культурного розвитку треба його вдержати надалі. Кожний, хто знає приблизний бюджет якнайскромнішого театру, розуміє, що ніякі приватні фонди ні „залізні“ одної установи не можуть покрити необхідних коштів на костюми, обстановку, репертуар, адміністрацію.

Зате яким легким стане цей бюджет, коли він буде розкладений на кільканацять установ, з допомогою сотень, а може й тисячів громадян! Невеличка, хочби мінімальна місячна сума призначувана ними постійно на плату артистам, розвяже без труднощів усю театральну крізу. Є в нас ще тисячі громадян, для яких кілька золотих місячно не грає ніякої ролі у бюджеті. Вони повинні тямити, що мало є нині в світі артистів, які з такою саможертвою вміли би працювати для свого мистецтва як наші актори.

Міжнародній вплив кіна закрив нам нині далекосяжне значіння рідного театру. Досі із усіх родів нашої літературної творчости театр залишається в нас єдиним родом, якого заздрять нам чужинці і яким могли би ми похвалитись перед ними, якби спромоглись на подорож по Европі.

Так само колись київський хор під орудою Кошиця заливував нашими народніми піснями великі культурні народи.

Хто бачив наших артистів на провізоричній, тісній сцені підчас останнього їхнього побуту у Львові, той мав повну підставу вірити, що є в нас акторські таланти. А там, де родяться актори, родитисьмуть і драматичні таланти. Істнування осередка театральної праці це не тільки справа істнування театральної трупи, а що більше: справа розвитку драматичної творчости.

Драматична творчість може розвиватись тільки тоді, коли має сцену й добрих акторів. З усіх родів літератури — театр може найсильніше впливати на громадянство, давати найповніші вражіння, найкраще поширювати красу й чистоту рідної мови.

Піддержати наш живий театр це не лише звичайний громадянський обовязок; це жива потреба кожної інтелігентної одиниці.

Лист із Риму.

Будні і Свята.

(Від нашого кореспондента.)

У нас тепер дві головні теми для безконечних балачок та журналістичних писань: близьке одруження наслідного італійського принца Умберта з бельгійською принцессою Марією і... трамвайна реформа. Про перше більше пишуть, про другу більше балакають.

За останніх пять років Рим так страшенно розрісся, що його населення з яких 600 тисяч дійшло майже до міліона, тоб-то сливе подвоїлося, і, невважаючи на енергійну загальну політику італійського уряду проти урбанізації (накопичення населення по містах) та за руризацією (привязання сільського населення до ґрунту) Італії, розріст Риму невпинно продовжується, очевидячки у звязку з піднесенням його політичного престіжу і збільшенням його аристократичного та археольоґічного значіння. Внаслідок того, вузькі вулиці старого Риму, — головно його середньовічного комерційного центру, — абсолютно не приноровлені до такого розросту населення і звязаного з тим побільшення руху, в деякі години дня робилися абсолютно непроїздними.

Уряд Мусоліні присвятив чимало уваги питанню полекшення міської комунікації і асиґнував чималі гроші на розширення головних артерій, таких напр., як, віа Тритоне або Ларґо Аренула, змітаючи цілі квартали, — але навіть такі радикальні заходи не могли остаточно розвязати питання, бо по перше, знесення цілий кварталів коштувало величезні гроші, по друге — в кожному з цих кварталів,, при руйнуванні, находилися якісь несподівані давні археольоґічні руїни, що при пильних дослідах, представляли велику історичну вагу. Так було напр. минулого року, при поширенні вулиці напроти драматичного театру „Аржентина“, де несподівано вийшов на світ божий цілий новий Римський форум з трьома давними римськими храмами, з котрих два належать ще до доавгустовської республиканської доби. Ясно, що в такому випадку археольоґи накладають на ці руїни своє могутнє „вето“ і питання міських комунікацій залишається приблизно на тому самому місці.

Тому визнано за необхідне звільнити як найскорше осередок міста від неповоротних трамваїв, замінивши їх автобусами та підземною залізницею. Правда, підземна залізниця почне функціонувати через яких десять-дванацять років, зате автобуси зафункціонували вже з 1. січня 1930 р.

Ніколи у житті я не бачив стільки народу на вулицях, як у ці два перші дні трамваєвої реформи, або, як кажуть, трамваєвої катастрофи. Автобусів рішуче не вистарчає, і народ на головних перестанках ходить безладними юрбами, виявляючи в кожному русі й виразі обличчя й поставі тіла повну розгубленість. Більшість лається, кляне, вимахує руками, поминає легким словом і всіма святими усіх тих, що вигадали реформу. Меншість приймає рішучий вигляд і, не підриваючи дисципліни та вищого престіжу, простує куди треба... пішки.

Часописі потішають песимістів і запевняють, що дуже скоро „розумніші від природи“ римляни зрозуміють всі вигоди нового способу комунікації і примирившись з неможливістю всім влізти до автобусів, вживатимуть тих трамваїв, що кружляють по круговій лінії, не заходячи до центру. І таким чином, до центру приїздитимуть лише ті, що матимуть найбільшу потребу і повну причину не жалувати ані одежі, ані розчавлених мозолів..

Але зрештою часописі воліють краще розписуватися над більше цікавою і поетичною темою — весільною церемонією наслідника італійського престолу. Дійсно, ця весільна церемонія дає досить матеріялу до писання. Приготування до весільної церемонії дійсно грандіозні. Приготування моральні і матеріяльні.

Перш за все — моральні. Принцесса Марія говорить дуже добре по італійськи, щиро любить Італію, майже щороку приїздила до Фльоренції, де навчилася мягкої тосканської вимови і цитатів з „Божеської Комедії“ Данте. Один римський часопис, у передовій статті преповажно запевняє, що „як всім відомо з леґенд і з досвіду, рік що в ньому принц з королівської родини бере собі дружину, є надзвичайно щасливий для громадян королівства“, і що „діти, які родяться того самого року, і самі незвичайно щасливі і приносять щастя своїм батькам“. Отже, мовляв, пильнуйте батьки й матери. Це зрештою цілком відповідає демографічній політиці Мусоліні. Будемо надіятися, що в забобонній південній Італії, кількість дітей цього року, в порівнянні з минулим роком, просто подвоїться...

Сьогодні оповіщено декрет про амнестію з приводу шлюбу. З нього має скористати чотирнаста тисяч осіб, з котрих шість тисяч вязнів вийде цілком на свободу. Проте ця амнестія не поширюється на всіх тих, що мають вже карні прецеденси, і що в теперішній момент „можуть бути небезпечні для суспільства“.

Щодо „суспільної небезпеки“, то просто таки збивається з ніг. Ви подумайте тільки, скільки коронованих осіб поїздиться до Риму. І всіх їх треба охоронити й забезпечити: король і королева бельгійські, король болгарський, герцогиня люксембурська, князь монакський, бувший король португальський, князь чорногорський Данило, принц йоркський, наслідний принц еспанський (на превелику радість усіх римлян еспанський король залишається вдома, — інакше він напевно накликав би якесь нещастя, — недурно його вважають за найгіршої марки „еттатора“, що своєю присутністю завжди викликає нещастя), принци Греції, Баварії й інші.

Тим часом антифашистівські орґанізації за кордоном розвивають недвозначну діяльність, і, як виказують останні арешти, переведені в Парижі, звязуються, для більшої успішности акції, з досвідченими у конспіраціях і терорі московськими аґентами. Тому римська поліція (себ-то власне її представники) зхудла, змарніла, виснажилася, і, як тінь Гамлетового батька, зявляється у найбільш несподіваний час у найбільш несподіваних місцях, запитуючи за документами. Це щодо моральної підготовки.

Щож до підготовки матеріяльної, то тут ми дійсно будемо свідками фантасмаґоричних картин. Я вже не кажу про ілюмінації та ріжнокольорові освітлення, що в них руїни Форуму, Колізею, Палятину появляться у цілком несподіваній грі світляних ефектів, — ми вже мали можливість зазнайомитися з ними, бодай у меншій мірі, в роковини фашистівського Свята Походу на Рим (у жовтні місяці). Але до того треба додати ще освітлення численних римських водограїв, що кидатимуть срібну, наче місячну воду, в смараґдові басейни. Досить сказати, що на освітлення самого Колізею мають ужити 100 проекторів із силою разом більш міліона свічок. Двацять інших прожекторів кидатимуть море ріжнобарвного світла на відкриті цього року величезні руїни Троянського Форуму і базарів, на театр Марцеля, і на тріюмфальні колюмни Антоніна та Трояна, на маківки дерев Альдобрандинської віллі. Водограї Езедри, СанБернарда, Пьяцца Навони, і Пьяцца дель Пополо будуть насвітлені сотками спеціяльних підводних ламп силою в 15 тисяч кожна. Водограї Квіриналу і Треви (це той, що в нього кидають гроші, коли хочуть знову до Риму вернутися, — величезний фантастичний фонтан) — спеціяльними двацятьма ліхтарями про 30 тисяч свічок кожна. 10 тисяч електричних ламп вкриватимуть всі архитектонічні лінії терас високого Пинчо, і на його пишні дерева скермують 20 прожекторів по 3,000 свічок кожний... Але досить.. Взагалі на ілюмінацію Риму мають витратити силу електричности, вираховану в 3000 кінських сил.

Потім буде піротехнічне свято на Янікульському горбі, — найвищому місці Риму, де на стрункому коні Ґарібальді, відвернувшись від Ватикану, споглядає з висоти на Вічне Місто. Вибухи ракет і фаєрверків мають набрати такої сили, що влада визнала за найкраще вибрати для цього свята найвищий, але і найдальший, пункт, бо інакше булоб за багато пошкодованих вікон: чотири тисячі ракет має одночасно вилетіти в повітря, не кажучи вже про ріжні „бомби“, „коле-

ся", „снопи" і всякі інші дива піротехнічного мистецтва.

Але найбільші приготування помічаються навкруги Капітолю. Певно, найбільші вони у самому Квіриналі, де має відбутися вінчання, і де більшість коронованих осіб знайде гостинне приняття, — але нам того з боку не видно. Зате, навкруги Капітолю аж занадто добре видно. Падуть цілі будинки, хмари куряви здіймаються у повітря, з горячковим поспіхом працюють над звільненням славного історичного місця від усіх тих паразитарних будівель, що, як шкідливі грибки, повкривали його схили, позаступали всі панорами й краєвиди. А зі здобутого таким чином будівельного матеріялу не менше горячково будують тимчасові палати, що мають зєднати три капітолійські палати, — вибудовані по рисунках Анджели, — в один величезний, щоби поважні гості, у день урочистого приняття не мали потреби виходити на холодне повітря, і могли-б вільно циркулювати довкруги всієї Капітолійської площі, по пишних, у дорогих килимах, переходах.

Та не нам там ходити. Ми-ж задовольнимося тим, що будемо дивитися на надзвичайний кортеж народнього вбрання, що семого січня пройде по вулицях Риму. Візьме в ньому участь 4.500 осіб і складатиметься він з представників всіх частин і міст мальовничої Італії, в їх національних убраннях. Але про це фолькльористичне свято запишемо тоді, як побачимо.

3. січня 1930.

Евген Онацький.

Друга конференція в Газі.

Із Гаґи повідомляють, що найважнішою справою, яка має вирішитися на конференції у найближчих днях, це справа санкцій. У цій справі французька делеґація внесла писемну заяву, в якій Франція домагається утворення нової інституції на місце репараційної комісії. Так само англійські делеґати підтримують заяву Франції. Натомість Німеччина противиться цим проєктам й обстоює думку, що справи санкцій повинна рішати і надалі тільки репараційна комісія, або розємчий суд, а в найгіршому разі, на думку Німеччини, ці справи повинен вирішувати окремий трибунал під проводом Америки і невтральних держав. Французькі делеґати побоюються, що колиб усі репараційні справи залежали від Америки і невтральних держав, то б. держави Антанти утратять всі засоби приневолення Німеччини виконати свої зобовязання і тому Франція застерігає собі господарські та фінансові санкції на випадок ствердження злої волі Німеччини.

На другій конференції в Газі мається вирішити багато справ, що торкаються інтересів 16 держав Европи, які є вірителями або довжниками з часів світової війни та мають повоєнні порахунки фінансово-економічного характеру.

Великі труднощі справляє конференції т. зв. „східня репарація". Держави Малої Антанти за прикладом Румунії не годяться на плян Юнґа у цій справі. Румунія годиться на скреслення австрійських довгів тільки на випадок, колиб полагоджено справу мадярських довгів.

Граф Бетлен рішений видержати всякі пресії над Мадярщиною з боку держав Европи і не годиться на дальші сплати по 1943 рік, ані не хоче виречися мадярських прав до відшкодування за вивласнення мадярського майна. У цій справі Тардіє переговорює з Бетленом і з представниками Болгарії.

Дальшою справою, над якою радить конференція в Газі, це справа німецько-польського конфлікту, що торкається тої точки пляну Юнґа, де говориться, що Польща має виречися ліквідації німецької власности в Польщі.

На останнім засіданні конференції в Газі прийшло до гострого конфлікту між Тардієм і німецьким міністром Мольденгавером. Цей конфлікт зліквідував своєю промовою Бріян, який успокоїв розгорячкованих противників.

Італійський представник заявив, що Італія так як Англія не має ніякого заінтересування в справі репарацій і не думає анґажуватись до неї справи, але що Італія ніколи не погодиться на те, щоби Франція мала в цій справі якісь окремі привілеї і права.

Нові труднощі має конференція у справі мораторії, якої домагається Німеччина і в справі заставів. Тардіє нараджується зі своїми однодумцями у справі протинімецьких санкцій, на випадок якби Німеччина не хотіла виконати своїх зобовязань.

Конференція в Газі закінчилася в половині січня. Останні телеграми повідомляють, що Бріян дня 10. І. виїхав із Гаґи до Женеви. Таксамо Тардіє виїзджає в понеділок до Парижа на засідання парляменту.

Дня 11. ц. м. на засіданні конференції в Газі радило 6 представників великих держав Европи над такими справами: 1) Речинець виплати місячних рат установлених Юнґом; 2) Активізація закладів; 3) Порозуміння щодо німецьких ліквідацій; 4) Справа німецьких залізниць; 5) Виплати Німеччини в інтернаціональнім банку. Протягом цілого дня відбувались також наради німецького міністра з представниками Англії та Франції. Австрійські представники д-р Юх і Шіллер нараджувались з італійським та польським представниками, а канцлер Шобер мав довшу конференцію з Тардієм.

Ці наради дня 11. ц. м. уважаються найважнішими і рішаючими в цілій конференції в Газі.

Дня 10. ц. м. у Газі відбувся сніданок для представників світової преси, на якому промовляв голяндський міністр Беренброк, предсідник конференції Жаспар та німецький міністр Курціюс.

„Конституцію фальшовано".

Сензаційна стаття ґен. Авереску. — Конституційне життя в Румунії. — Фарса. — Парлямент іменує правительство. — Балканізм.

В органі народньої партії „Індрептаря" помістив генерал Авереску сензаційну статтю п. н. „Окціденталізація", в якій говорить, що й теперішне правительство не ввело в публичне життя Румунії західних метод, навпаки, його спосіб ділання більш балканський, як попередніх правительств. Обговорюючи діяльність народньої партії, переходить він на уконституювання теперішнього правительства й зазначує:

„Правдою є, що в малій Румунії і по війні у Великій Румунії суверен мав тільки винімкову повну волю (як її мав колинебудь) у виконуванні своїх конституційних прореґатив, у виборі правительства, коли наступила кріза режиму чи тільки правительства".

Рука суверена стояла все під силою чи то брутальних маніфестацій, чи скритих солодких натисків, у своїх наслідках так само рішаючих, як і явні маніфестації".

„Не обходім правди; так малися справи. З цієї точки погляду конституцію фальшовано, а коли ця фальсифікація ознакою балканізму, то признаймося щиро, що ми були балканцями".

Говорячи дальше про загальні вибори, констатує ґенерал:

„Не можна заперечити факту, що в нас парлямент завсіди був іменований правительством, а вибори — удаванням ратифікації".

Це добровільне признання голови партії, що чергувався у правительстві від року 1918 до 128, викликало великий відгомін у пресі. Цим потвердив ген. Авереску оліґархічність дотеперішних правительств, потвердив також балканство у вирішуванні всіх справ у румунському королівстві.

Протибільшовицький рух на Рад. Україні.

„Комуніст" пише, що на Радянській Волині поновились випадки терористичних виступів селян проти радянських урядовців:

В селі Кропивна селяни замкнули дім, де було засідання комуністів і підпалили його. „Комуніст" підкреслює, що селяни спокійно і з

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ 8)

Сміх землі.

— Ха-ха-ха! — засміявся поважний селянин з ґулькою біля ока, — ми не знаємо свого гінтересу!

Голянівський глянув на селянина й вмить пізнав у ньому одного з тих, що сміялися з Луцьку відомої ночі.

— А хто-ж краще за нас може знати? — підхопив молодий парубок, що оповідав тої ночі, як йо „в морду" і „кишкою".

— Ми не розуміємо! Ха-ха-ха! Підхопила раптом уся маса.

Сміх відгукнувся між хатами й громом покотився по полю, призначеному для комасації. Реготав між старими межами, перекочувався через горбки й зникав у ярах.

Це сміялася не трійка пияків, а десятки притомних господарів, і їхній сміх був справжнім сміхом землі.

У Голянівського мутилося в голові, а чоло заливав рясний піт.

— Чого ви смієтесь? — гукнув він розпучливо.

— Бо то, пане, як-же би хлоп не знав свого інтересу? — пообяснив селянин з ґулькою над оком.

І по обличчах юрби знов пройшла іронічна усмішка.

Голянівський стиснув зуби, відвернувся й пішов до хати, в якій ночував.

— Якийсь чудний! — зауважив хтось з юрбі.

— Підсмиканий, як гуска, а пнеться, як індик, — додав парубок. — Образився, що людям весело! Плакати маємо чи що?

— Ха-ха-ха! — гомоніла юрба.

Голянівський прискорив кроки. Хвилі сміху били його по вухах, по ногах, по спині.

Кімната, яку він займав у селянській хаті, була тісна й низька. В ній було задушно. Але Голянівський зараз-же зачинив віконце. Зробив він це відрухово, як закриває людина рукою лице, захищаючись від кулі. Та сміх землі встиг вдертися за ним і до хати.

Голянівський скинув робочу куртку, витер піт з чола й несподівано для самого себе прошепотів:

— Яка сила! Вбити можуть своїм сміхом. І чого я збентежився? Семенюк, напевне, відповів би їм ще сильнішим саркастичним сміхом, і вониб умить принишкли, відчувши його силу.

Запалив цигару (папіроски не імпонували йому), трохи заспокоївся й вирішив:

— Ні, на них сердитися не можна. Навпаки, треба цінити їх, як грубу, але здорову силу.

І, задоволений своїм фільософічним висновком, підбадьорився:

— Одначе треба показати їм і свою силу. Нехай кілька днів почекають. Нехай прийдуть і попросять, щоб продовжувати роботу. А тепер на кілька днів до Луцька!

Зрадів.

— Чудово! До Луцька! Завтра неділя. Може приїде й вона...

Глянув на годинник.

— На потяг ще встигну. Максиме! — гукнув, відчинивши двері в сіни. — Негайно коні. Їдемо на стацію.

Коли він виїзжав з села, гордо сидячи на візку, селяни вже не сміялися. Навпаки, дивилися на нього з співчуттям і поблажливістю, як батьки дивляться на дитину, що її жартома довели до сліз.

XIII.

Цієї ночі Голянівський спав досить спокійно.

В годині десятій вийшов з дому, гладенько виголений, напудрений і одягнений у добре випрасоване вбрання.

Пішов до Семенюка. Надіявся як не застати його, то бодай щось довідатися про нього. Двері відчинила йому стара Голда. Скривив носа, бо запах, що бухнув з її помешкання, не гармонізував з запахом його перфум.

— Чи є пан Семенюк?

— Пан Семенюк був, але нема. Ой, так жалкував, що пана не застав! Тільки картку якусь залишив. Я зараз принесу.

Ґолда зникла за дверима.

— Ось вона! — подала йому листа, вернувшись з свого помешкання. — А пан женяться?

— Що? Семенюк женяться?

— Ой, не пан Семенюк, а пан.

— Я? Хто це вам сказав?

— Ну, в Луцьку то все знають. Таке вже місто. Перепрошую, що я спиталася.

Голянівський швидко розірвав коперту й прочитав:

„Розкрив таємницю бльондинки. Страшна річ. Жаль, що не застав тебе. Писати про це не можу. При зустрічі оповім".

Голянівський зімяв листа в руці й сунув до кешені.

— Сволота! — вилаявся в душі. — Не міг хоч що-небудь написати! Чи не можна попросити води? — звернувся до Голди.

Ґолда співчуваюче глянула на худощаве, пожовкле обличча шляхтича (вона знала про його походження й була дуже чемна з ним) і побігла по воду.

Повинен би зрозуміти, що такий натяк змусить хвилюватися, — думав витираючи чоло.

Ґолда принесла в глиняному горняткові води й заклопотано подала йому:

— Не хвилюйтеся, пане! Все йде добре. Вона вже того, забула.

Голянівський ковтнув води більше, ніж треба й закашлявся.

— Хто вона? Про кого ви кажете?

— Вибачте, ну та, ваша наречена.

— Яка?

— Якто яка? Всі знають.

Голянівський віддав Ґолді горнятко.

— А ви знаєте її?

— А чому ні? В Луцьку то люди все знають. Вона мала кавалера, урядовця. Він довго вже ходив з нею. Казав, що буде женитися. А потім...

Голда всміхнулася.

— Ну, а потім приїхала його жінка. Такий скандал! Ну, а дві жінки то не можна мати...

(Продовження буде.)

вдоволенням дивились на пожежу, в якій горіли комуністи. В селі Котельній селяни підпалили дім комуніста Мілька, у якім були збори комуністів з нагоди приїзду редактора газети „Радянська Волинь". Спалено також дім комуніста Ковальчука, а йому в день уродин „бандити" прислали письмо, в якім писали: „Ти комуністе нажився аж задовго і тепер готуйся на смерть".

За пару днів у ночі Ковальчука застрілено.

Ратуймо наш живий театр!

До нашого громадянства.

Звертаємось знов до Вас, земляки, всі без ріжниці, установи, організації та гуртки, зі справою великої ваги, всім нам дорогою: — ратуймо наш народній театр!

Лице паленіє в нас від сорому, що один із найкращих здобутків нашої культури находиться на шляху до загину. Ніякий театр не в силі істнувати без постійної підмоги. Ніяка суспільність, що хоче мати право до назви культурної, не може істнувати без театру!

„Кооператива Український Театр" у Львові, покликана до життя волею українського громадянства піддержувала досі наш театр скромними фондами призбираними перед трьома роками. Наші артисти, що ведуть злиденне циганське життя дають доказ великої пожертви й любови рідного мистецтва, працюючи без ніяких засобів, примираючи голодом.

Але й це не поможе, коли ми не прийдемо негайно їм з підмогою.

Завдяки порозумінню відповідних наших установ справа будови театральної салі у Львові є нині на якнайкращій дорозі. Тепер треба дати тільки спромогу нашому театрові, що тиняється з місця на місце, втриматись до того недалекого часу, коли у Львові найде він захист у власній домівці.

У цьому може допомогати нам лише збірна акція.

Нам не треба великих фондів. Ніякий театр у світі не вмів жити такими скромними засобами і в таких невибагливих обставинах як наш.

Нехай управа кожної нашої установи, кожної кооперативи і всі громадяни головно заможніші, призначать якусь що-місячну, хоч би невеличку, суму на наш театр. А наші члени громадських рад, нехай постараються внести відповідні позиції до бюджету на ведення українського театру.

Ми певні, що таким способом перетримаємо той важкий час і коли відкриємо у Львові власну театральну салю, поставимо наш театр на гідній висоті.

Віримо, що опя лепта на піддержку нашого живого театру буде останньою на цю ціль!

Жертви приймає й інформації дає „Кооператива Український Театр" у Львові, вул. Руська ч. 18., І. поверх.

ЗА НАДЗІРНУ РАДУ КООПЕРАТИВИ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР У ЛЬВОВІ:

Йосиф Дрималик, голова, *д-р Кость Левицький*, заст. голови, *М. Рудницький*, секретар.

ЧЛЕНИ РАДИ:

сен. М. Галущинський, д-р В. Загайкевич, пос. О. Луцький, О. Онисько, ред. В. Мудрий, д-р С. Людкевич, д-р М. Волошин, д-р Ю. Савчак, К. Вишневський.

ЧЛЕНИ УПРАВИ:

дир. Бр. Янів, інж. Т. Новицький, ред. Т. Купчинський, ред. Л. Лепкий, дир. З. Пеленський, інж. Ю. Трач.

Засідання Ради С. Народів.

Дня 12. ц. м. у Женеві розпочалось засідання Ради Союза Народів. Поруч інших справ буде полагоджена справа „Стіни Плачу" в Єрусалимі, яка є причиною конфліктів між арабами і жидами.

В звязку з цим англійський міністр Гендерсон скликує в Женеві окрему міжнародню комісію, яка має розглянути арабсько-жидівський конфлікт.

„Н. В. Журналь" повідомляє з Женеви, що Бріян хоче на засіданні Ради Союза Народів розпочати дискусію про утворення „Паневропи". Для тої цілі Бріян бажає використати присутність численних міністрів закордонних справ у Женеві. Заступник Бріяна Леже виготовляє окремий меморіял у справі Союзу европейських держав і цей меморіял буде прочитаний на засіданні Ради Союза Народів.

З життя нашої еміґрації.

Свято в Українському Високому Педагогічному Інституті Імени М. Драгоманова в Празі.

З 1929/30 академічним роком Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова вступив у семий рік свого істнування. У звязку з новим академічним роком і з поминками свойого патрона Михайла Драгоманова, улаштовано дня 14. грудня 1929 р. в салі Т-ва „Глагол" свято-академію.

Свято відкрив ректор Інституту проф. д-р В. Сімович та привитав представників влади, міністерства шкільництва й народньої освіти чехословацької республики, українського університету, ріжних українських наукових, культурних і громадських організацій, білоруської громади та всіх гостей.

Потім подав звідомлення за минулий, 1928/29 акад. рік. Інститут відгукувався на всі важливіші події в культурному українському житті та влаштовував шкільні й публичні свята. Представники школи брали участь у ріжних наукових зїздах особисто й рефератами (доц. д-р В. Січинський на зїзді народнього мистецтва, проф. С. Сірополко на зїзді чеського вчительства в Брні, проф. С. Русова на інтернаціональному зїзді педаґоґів у Женеві, проф. Д. Чижевський на зїзді для розсліду історії релігії у Люнді), чи тільки рефератами (доц. д-р М. Дольницький — зїзд ґеоґрафів у Севіллі). Професорська делеґація Інституту взяла участь і на зїзді славянських фільольоґів у Празі, що відбувся вже на початку цього акад. року. Наукова робота членів Проф. Збору найшла свій вислів у формі друкованого „Наукового Збірника" т. І. на 36½ аркушів, який обіймає 28 праць професорів, доцентів і лекторів, під загальною редакцією ректора проф. д-ра В. Сімовича. Під тією-ж редакцією вийде незабаром т. зв. Драгоманівський збірник, що міститиме 16 праць з поля драгоманознавства. На черзі стоїть Антольоґія чеської поезії в перекладах поетів з поміж професури, педаґоґів та студентів Інституту та історії розвитку Інституту — давно готова до друку. Виданництво „Сіяч" при Інституті випустило три підручники і три розпочало друком. Допомоговий Комітет уділював допомоги та безвідсоткові позички, з чого скористало 25 студентів. Особистий склад академічного персоналу складався: з 12 штат. і 9 нештат. професорів, 12 шт. і 2 нештат. доцентів, 3 шт. в об. доцентів, 9 штат. і 5 нешт. лекторів, 7 штат. і 2 нешт. асистентів. Число студентів у 1928/29 акад. році було: IV. курс — 30, III — 15, II — 34, I — 53, всього 132 дійсних студентів і 13 вільн. слухачів. На біжучий 1929/30 акад. рік зголосилося 52 звич. і 12 вільн. слухачів. Далі подано відомости про хід дипльомних іспитів та зазначено, що з усіх абсольвентів-педаґоґів середніх шкіл — використали свої дипльоми та влаштуватися на педаґоґічну працю на українських землях удалось небагатьом: 5 — у землях під Польщею, 6 — на Рад. Україні, де визнано їх дипльоми. З 43 абсольвентів прийому 1924/25 р. склало досі повний іспит 22 студ., докінчувало 3, почало 10 та з першого прийому закінчило ще 2 і приступило до іспитів 5. Промувалося на докторів у минул. році 12 (6 на докторів історично-літературних наук і 6 математично-природничих). Звязана з Інститутом українська реформ. реал. ґімназія у Ржевницях мала 97 учнів, іспит зрілости склало з 13 — 12, з яких 6 дістало заходами Інституту високошкільну стипендію для студій у високих школах ЧСР.; відчинена І. кляса налічує 23 учнів. У бурсі при ґімназії поміщалось 87 учнів під доглядом 5 виховників. Професорський склад ґімназії мав 14 осіб, при ґімназії є лікар. Бібліотека при Інституті на 1. X. 1929 р. мала всього 9.228 томів (українських — 4845, рос. — 2499, чес. — 625, інш. слав. — 170, франц. — 269, англ. — 12, нім. — 772, інш. — 36); в минулім адмін. році прибуло 831 книга; з бібліотеки користало щоденно 15 осіб і використало понад 6.000 книг.

Після звіту доц. д-р П. Феденко виголосив реферат на тему: „Проблема демократії у Драгоманова". Референт указав на те, що хоч Драгоманів звав себе „останнім прудоністом", але булоб несправедливо уважати його за епіґона соціяльно-політичної системи Прудона. Драгоманів багато позичив як із нашої національно-політичної традиції (українські декабристи, Кирило-методіївці), так і з політичної думки сучасної йому Зах. Европи. Зокрема на політичну ідеольоґію Драгоманова великий вплив зробила конституція демократичної Швайцарії. Драгоманів уґрунтовує демократію на особистій свободі, а зміст її складають: „право людини і громадянина й самопорядкування". Драгоманів був одним із перших українців, що кликали українську інтеліґенцію до ознайомлення з европейською культурою безпосередньо, і ставив своїй генерації завдання здобути „політичну свободу, як засіб для повороту української нації в родину націй культурних".

Концертна частина свята — вокально-музична — була ріжноманітна, а мистецьке виконання її залишило у слухачів почуття найбільшого задоволення.

Свято закінчено відспіванням „Торжественної кантати" С. Людкевича та гимнів чехословацького й українського.

П. Т—нко.

На господарські теми.

Чи молочарство може бути причиною недоживлювання населення?

Дуже часто стрічаємося з твердженням, деколи навіть поважних громадян, що розвиток молочарства є для населення шкідливий. Як причину подають іменно те, що широка пропаґанда за основуванням молочарень, і то в час грошевої скрути, примушує населення віддати до молочарні все молоко. Селянин бідний потребує гроша, заробітків нема, отже відмовляє собі й дітям останньої ложки молока і несе до молочарні — продає.

Вслід за таким твердженням робиться висновки. Селянин, від якого молочарня „забрала" останню ложку молока, не має чим прокормити своїх дітей — рідні. А де нема молока, там постійно строгий піст і той, хто слабо відживляється, а в додатку ніколи не їсть мащеної страви, без сумніву терпить на здоровлю, попадає в сухоти. Іншими словами кажучи, розвиток молочарства спричинює поширення сухіт між населенням. Так говориться. І тому цей закид вимагає застанови чи справді так є.

Треба признати, що дійсно недуга сухіт найбільше поширюється між населенням, яке слабо відживляється, яке не споживає зовсім товщу, або споживає його за мало. Але чи причиною такого стану направду є молочарство? Адже завданням молочарства є збільшити кількість молока, піднести дійність молочних коров, довести до такого стану, щоби і молочарні мали що переробляти і щоби селянинові лишилася потрібна кількість молока на його домашні потреби. Отже молочарство не має на цілі відняти селянинові та його дітям від уст останню ложку молока!

Здається, що ніхто не заперечить, що тепер є більше молока, ніж було, скажімо, років тому двацять. Та чисельний стан худоби не богато піднісся. Отже якщо продукція молока зросла у значній мірі, то зріст цей треба завдячувати тільки розбудові молочарства. Двацять років тому селянин не відживлявся, бо не мав чим, не їв молока, бо його не мав. Сьогодні, коли селянин має в десятеро більше молока, висувається закид, що молочарство є тим виновником, який спричинює неспоживання молока селянином, бо молочарня, мовляв, забирає все. Поминаю те, що якби не було своєї молочарні, то знайшовсяб хтось, кому селянин віддав би це молоко, може і без тих користей, які має тепер. Але треба запитатися, чи справді діється тут селянинові „кривда"?

Мова про вияснення двох питань: 1) чи справді молочарні забирають від селянина останню ложку молока, 2) чи як забирають товщ з молока, а доставцеві лишають лише пісне молоко, то чи не спричинюють поширення сухіт. Пригляньмося дійсности.

Виразником молочарського руху на наших землях є наш Маслосоюз. Перегляньмо його останню статистику за 1928 рік. Находимо там, що обєднані ним кооперативи переробили в тому році 26 міліонів літрів молока. Продукція цієї кількости молока відноситься лише до 33.040 коров. Відомим є, що дійність наших коров виносить річно 1.200 літрів молока. Отже колиб доставці віддали до молочарень всю кількість молока і для себе нічого не лишили, тоді тіж самі кооперативи булиб переробили 39 міліонів 648 тисяч літрів. В дійсности перероблено лише 26 міліонів, отже дві третини, а одна третина остала для населення. Виходить, що селянин зорґанізований у молочарських кооперативах віддає до молочарні „дві ложки молока", а третю лишає також собі на домашні потреби. І це є раціональне.

Зазначено в горі, що так поступає селянин „зорґанізований" у молочарських кооперативах. Коли трактувати справу загально, то дістанемо ще кориснійший образ, чи розвиток молочарства в справді причиною недоживлювання населення.

На наших землях начисляється загально півтора міліона молочних коров. Отже річний здій від тих коров по 1200 літрів від штуки виносить 1 міліярд 800 міліонів літрів. Висновок є такий, що населення передало до перерібки всього півтора відсотку загальної продукції молока, а решта лишилася або для домашнього ужитку, або для перепродання з власної волі в чужі руки.

Отже закид в сторону нашого молочарства тим разом неслушний.

Щодо другого закиду, то відома річ, що наші молочарні забирають від доставців те, що цінніше, отже товщ, а звертають вже до „нічого не придатне“, пісне молоко. Цей своєрідний спосіб лише у нас приноровлений, бо у нас виробляється лише масло. У інших країнах молочарський промисл обіймає всі галузі продукції, отже масло, всякого роду сири, казеїну, молочний цукор, так що доставцеві навіть сироватка не звертається, не то що пісне молоко. Там все переміняється на гроші. Але чи з тої причини можна зробити закид молочарству, що воно виступає в ролі „голодомора“? Адже відомо, що молочарство там є одним з найкращих двигунів добробуту населення. До таких країн, де молочарство найкраще розвинулося, де з розвитком молочарства покращала доля населення належить Данія. Після наших міркувань населення Данії повинноб давно вже вимерти на сухоти, бо, як сказано, їх молочарні навіть сироватки населенню не звертають.

У нас справа стоїть настільки краще, що молочарні звертають населенню пісне молоко. Однак у нас принялося неслушне твердження, що пісне молоко є безвартісне, населення не хоче його споживати і воно прямо марнується. Пригляньмося, що є на ділі, чи направду пісне молоко це безвартісний відпадок?

Візьмім порівнання повного і пісного молока відносно його поживности:

	повне:	пісне:
вода	87.7 %	90·5 %
білок	3·4 „	3·7 „
цукор	4·7 „	4·9 „
товщ	3·5 „	0·2 „
мінеральні соли	0·7 „	0·7 „
	100·0 „	100·0 „

Отже бачимо, що пісне молоко обіймає майже ті самі кількости білка, цукру і сухої маси, що й повне молоко. Майже всі вітаміни остають у пісному молоці. Бракує тільки товщу, який у домашньому житті можна заступити дешевшими товщами як смалець, маргарина тощо.

Найважнішим чинником — це білок. Ніякий інший білок не ділає на здоровля людини так додатньо, як молочний білок. З відси походить широка пропаганда, щоби споживати якнайбільше молока. Головно діти повинні діставати якнайбільше молока, отже в нім і молочного білка, потрібного до розросту їх тіла.

Суха маса, яка находиться в молоці, складається головно з вапна і фосфору. Ці складники є, як відомо, конче потрібні для зміцнення костей. Зрозумілим є, що діти, які споживають мало молока мають слабі кости та зуби.

Не менше вартісним є і молочний цукор, а це головно для дітей, тому що він улекшує травлення і підтримує здоровля.

Досвід виказав, що одна літра повного молока має ту саму відживну вартість, що дві булки з маслом і 250 гр. мяса, а одна літра пісного молока рівняється вижививній вартости двох булок без масла і 200 гр. мяса. Недостає тільки товщу. Але з цього не виходить, що коли хтось їсть пісні булки і мясо, той може попасти в сухоти.

Та візьмім ще інший приклад. Кажемо, що пісне молоко є безвартісним відпатком. Виробляємо з нього сир. На один кільограм сира потребуємо 10 літрів пісного молока. На пісний сир нема збуту. Він марнується і продається в добрих умовинах, але в малих кількостях по пересічній ціні 50 гр. за кг. А скільки при цьому праці і клопоту?

Шукаймо за іншим більше раціональним виходом. Досвід каже, що 10 літрів пісного молока при годівлі безрог дає 1 кг. живої ваги. Кільограм живої ваги коштує сьогодні понад 2 зол. При тім нема стільки клопоту, що при виробі сира, а в додатку 10 літрів пісного молока при виробі сира згрошевлюємо за 50 гр., а при годівлі безрог за 2 зол. Отже найкращий вихід буде у випадку, як ми не хочемо споживати пісного молока, якщо воно нам не смакує, давати його на годівлю безрогам. І чи не краще буде як наш селянин, вигодувавши таким чином кілька безрог, буде мати до свого домашнього вжитку і товщ і мясо, як це має — скажімо — чеський селянин?

Дорогу до такої раціональної господарки вказує молочарство. Замісць нарікань і ширення на нічому неоснованих звісток, треба повести пропаганду, щоби населення якнайбільше споживало пісного молока, а товщ старалося заступити іншим, дешевшим товщем.

Вкінці: чи направду наш селянин не їсть товщу? Вернім знова до статистики Маслосоюзу! Обєднані там кооперативи доставили масла в 1928 р. 926.000 кг., а виробили 1.112.576 кг. Отже 186.576 кг. масла сконсумовало населення, — доставці молока.

Отже приходимо до висновку, що поширювані поголоски є позбавлені всякої підстави і в розвитку молочарства можуть принести небажані наслідки. В поширюванні таких відомостей не можна добачувати прихильности ні для нашого селянина ні для нашого молодого ще молочарського промислу.

Собор правосл. церкви не відбудеться.

(З комунікату Св. Синоду.)

З уваги на вістки в пресі про заборону адміністративної влади скликати собор православної церкви в Польщі, канцелярія Св. Синоду з розпорядження митрополита Діонізія видала про цю справу комунікат. В цьому комунікаті говориться, що митрополит Діонізій повідомив міністра освіти про **прийняття ухвали в справі скликання собору** ще 22 листопада 1929, при чому подав йому до відома подрібно мотиви цієї ухвали. Одночасно, покликуючись на 14 ст. тимчасових правил про відношення уряду до православної церкви в Польщі, просив згоди міністра на скликання собору. Свою **принціпіяльну згоду на скликання собору** дав міністр дня 11. грудня 1929 р. в часі розмови з митрополитом, з тим, що остаточне рішення в цій справі западе після предложення йому постанови про скликання собору, його статуту і програми його праці. Все те, після одобрення Св. Синодом на засіданні 12. грудня 1929, предложено міністрові разом з письмом митрополита дня 21. грудня 1929 р. Одночасно згадані документи опубліковано й видано розпорядки в справі підготовки до виборів і до скликання собору.

Всі ті **підготовні праці є внутрішньою справою православної церкви** і на основі 1 ст. тимчасових правил не потребують попереднього одобрення державної влади. Тимчасом ще перед обзнайомленням з тими документами міністр освіти звернувся до митрополита з письмом з 21. грудня 1929, **в якому відмовляє права Св. Синодові вести без згоди міністерства підготовчі праці до скликання собору і забороняє їх.**

На отсе письмо міністра відповів митрополит 31. грудня 1929 р., подавши йому до відома погляд С. Синоду на справу і застерігаючись **проти підчинювання його в цьому відношенні міністрові освіти.** Митрополит признає право міністра давати дозвіл на скликання собору і ще раз просив міністра дати свій дозвіл на собор на тих основах і в тому речинці, що їх установив Св. Синод.

На це останнє письмо не дало міністерство **ніякої відповіди до-нині.** Зате із повідомлень епархіяльних властей стало відомо, що **адміні-**

До ювилею „Діла“.

ВАСИЛЬ ПАНЕЙКО.

Писане червоною кровю*).

Es ist ein weisses Pergament
die Zeit, und Jeder sc reibt
mit seinem roten Blut darauf,
bis ihn des Strom vertreibt..
(Gottfied Keller.)

I.

Бульвер Лайтон, широко відомий також і нашому загалови автор „Останніх Днів Помпеїв“, та менше в світі відомий — дарма, що в свойому часі дуже впливовий і діяльний — англійський політик — сказав був раз у повній палаті послів:

„— Панове, якби мені прийшлося передавати будучим вікам доказ англійської цивілізації XIX-го віку, я не вибрав би ні наших корабельних доків, ні наших залізниць, ні публичних будівель, ні навіть оцього величавого парляменту, в якому перебуваємо. Ні, звичайного числа „Таймсу“ булоб доволі, щоб дати цей доказ“.

Нікому з нас і не снилосяб ставити в одну пару премогучу Велику Британію, в якій сонце ніколи не заходить, і нашу притоптану 500-літньою неволею країну. Багацтвами навантажену й духовими надбаннями презасібну націю англійську, з нашим народом, який ще й досі шукає собі місця під сонцем. А проте! Читаючи той прозаїчний та який кріпкий переконанням і щирим почуванням гимн видатного британця в честь старого англійського щоденника, хто серед нас знайшовсяб такий, що не подумав би в ту-ж мить про наше старе „Діло“? Рівняти його з „Таймсом“, певне так само ніхто не буде, як не буде ставити на одну дошку Велику Британію не то вже з нашою малою, західною, а й великою, східною Україною. А проте! Є таки одна точка в істнуванні льондонського „Таймса“ і львівського „Діла“, на якій останнє не тільки видержує порівнання з першим, а ще й залишає його позаду. Точка ця: значіння кожного з обох щоденників для своїх громадянств. Із застереженням усіх пропорцій, над якими зрештою річ зайва й настоювати, такі вони очевидні, — з повним почуванням своєї скромности і без найменшої тіни претенсіональности, всякий з нас, хто ближче або дальше стояв до „Діла“, мусить собі сказати, що сорозмірна вага нашої скромної газети в історії нашої нації безконечно більша ніж значіння величавого й гордого лондонського щоденника для нації британської.

II

І без „Таймсу“ Велика Британія булаб великою імперією, англійська нація, мова й культура одною з найкращих гордощів людства, англійська фльота — сторожкою океанів. Навіть без „Таймса“! Але де нині булаб Галичина: в якому духовому й матеріяльному сирітстві булоб нині наше племя: тай — чи взагалі, тай в якому вигляді й на якому степені розгорталась би сьогодні великоукраїнська й національна свідомість і основна наша соборницька ідея — якби не було за Україною „Діла“, не було пятьдесяти років його істнування, його праці, його впливів, його зусиль над духовою формацією нашого племени, над політичним оформленням призабутого і відгребаного державного інстинкту і, згодом, конкретної політичної програми?

Коли правда, що зовсім інакше представлялосяб нині національно-політичне обличчя східної Европи, зосібна обличчя Чорноморського й Дніпрового басейну, якби Катерина II не була залишила Марії Тересі і Йосифови II-ому Східної Галичини, — то рівно, або майже рівно, правда, що фізіономія Галичини і фізіономія Великої України булаб сьогодні не така, яку знаємо колиб — тому півстоліття — не був знайшовся у Львові гурток молодших і старших ідеалістів, визнавців української племінної, а далі й політичної незалежности, словом — колиб було не зародилося, удержалося, укріпилося й розвинулося наше „Діло“.

III.

Працювати в „Ділі“ — було і це довго буде для українського публіциста щастям і привілеєм. Участь у „Ділі“ — це участь у тому безперервному ланцюху зусиль, які виводили наше племя із стану бездушного „матеріялу людського“, з безставного й безнадійного істнування „тягла у поїздах бистроїздних“ сусіди, соперника й ворога. Служба в „Ділі“ — це служба нашій племінній і національній „волі потуги“, волі влади. Що таке інстинкт політичний? Не що інше, як півсвідомий гін до влади своєї громади і кожної одиниці в громаді — над землею, над простором, над часом. Це воля впливати на формування сучасного спільного буття, воля перетворювати його на образ і подобіє того божества, яке національним ідеалом жеврить і палає в душах наших. Це вдоволення й щастя: бачити, як здійснюється, як у конкретному істнуванні воплочується думка наша, одна, друга, третя. Інстинктом цим ворушиться завойовник і будівничий держав; окрилюється ним адміністратор, посол, сенатор. Дає він рогам журналістови, дає йому моральну силу, розжарює його провідницьку, пророцьку пристрасть, без якої справжнього публіциста нема. Всього безміру, всієї безконечности й ріжнородности суспільних явищ ніякий людський ум обмеженими своїми засобами обхопити не в силі. Але з ріжнородности цієї видобути кілька важних елементів і так кріпко й пристрасно їх відчути, щоб вони могли статися осередком суспільного й національно-політичного ідеалу, проповідуваного кожного дня, на всі способи, безпосередньо й посередньо, раз радісної — оце змисл нашої, раз прикрої, нашої — тобто праці, нашої панщини в „Ділі“, всіх нас співробітників, редакційних і позаредакційних, живих і мертвих, і ненароджених робітників нашої газети.

Зарозумілість? Пиха? Нема нічого чужішого нам у цих моментах саморозважування ніж ці дійві і смішні пороки. Одначе: nur die Lumpen sind bescheiden, грізно гремів Ґете. І кожний з нас уже виріс із того віку, в якому ще вільно було не знати що робить, не здавати собі справи зі змислу свого життя, із основного змислу своїх зусиль, своїх теорій своїх діл.

---

*) Ця стаття написана до ювилейного числа „Діла“, але не могла ввійти до нього тому, що прийшла за пізно. В редакційній теці найшлося більше таких спізнених статей. Всі вони будуть опубліковані в чергових числах „Діла“. — *Редакція.*

страційні чинники на місцях одержали поручення не допускати до приходських виборчих зборів. З уваги на те, що в тимчасових правилах, а також в інших існуючих розпорядках, не передбачено необхідности не тільки просити дозволу цивільної влади на переведження зборів у церквах, але навіть повідомляти про них ту владу, митрополит велів усім епархіяльним властям переводити виборчі збори по приходах згідно з установленим порядком.

Аманула не поверне до вітчини.

З Льондону повідомляють: Новий король Афганістану Надір Хан заявив на одній нараді представників усіх афганістанських племен, що відносини в краю консолідуються та стають нормальними. До Кабулю приїхали посли Англії, Франції, Німеччини і СРСР. Але якраз тому б. король Аманулла не може надіятись на дозвіл вернути до краю, бо всі афганістанські племена грозять революцією, як-щоб Аманулла дістав амнестію.

Відгомін нападу на льокаль „Нового Часу".

Дня 27. жовтня м. р. гурток комуністів напав на льокаль „Нового Часу" при вул. Боїмів ч. 4. Напасники поломили машину до писання, цинальстаь, повиливали чорнило, побили внутр. шиби в бюрі та попереривали електр. проводи. Поліція придержала на сходах Хаїма Штіца, а Мар. Зазулю із зал. штабом біля Віденської Каварні. В середині придержано біля здемольованого льокалю Товію Вінера. Вінер признався до нападу та сказав, що зробив це у відплату за напад українців на рад. консулят. Штіц і Зазуля не признались до вини. Зазуля занятий в друкарні Бедварського, де друкується „Новий Час".

У суботу 13. січня відбулася проти згаданих трьох демонстрантів розправа перед львівським трибуналом. Вінера засудили на 6 місяців вязниці, а Штіца й Зазулю увільнили з причини недостаточних доказів вини.

Соймова бюджетова комісія.

У вівторок, 14. січня у соймовій бюджетовій комісії відбулося голосування над бюджетом мініства вн. справ. Перед голосуванням пос. Путек (Визв.) апробував становище мін. вн. справ Юзефського про аполітичність адміністрації. Посли Целевич і Когут (укр. рад.) поставили внесення, щоби взагалі скреслити диспозиційний фонд, на знак невдоволення з причини діяльности міністра вн. справ у відношенні до українського населення. В голосуванні відкинули внесення пос. Целевича на скреслення 6 міл. зол. Відкинули теж внесення пос. Корнецького на скреслення 3 міл. Голова комісії сказав, що з огляду на те, параграф цей принятий згідно з уряд. внесенням. Коли ж члени комісії зажадали позитивного голосування, над тим параграфом, голова зарядив голосування і дисп. фонд скреслено 15 гол. проти 9. Зате приняли внесення референта на вставлення нового параграфу „Репрезентаційний фонд" у висоті 150.000 зол.

У дискусії над бюджетом земельних реформ пос. Розмарін засував домагання жид. населення в тій ділянці.

Референт пос. Маліновський (Визв.) зазначив, що в 1928 р. прив. парцеляція осягнула найв. цифру, в 1929. ця цифра зменшилася. Мін. земельних реформ не перечить, що в працях міністра зем. реформ є непорозуміння, які походять з того, що не все можна здобути відповідних виконавців і з того, що суспільність не доцінює факту, що від її становища до виконавців зем. реформи залежить добро їх праці. Пос. *Луцький* жалується на упосліджения українського населення коштом кольоністів. Просить міністра, щоби не робити форм. труднощів при переходженні закупленої землі в руки українського населення. Жалується на недостачу кредитової помочі. Пос. Квапінський (ППС), м. і. сказав: Коли пос. Луцький промовляв, я почував, що як поляков і соромно мені глядіти йому в очі, коли про кредит для кооперативних інституцій рішають політичні органи.

Дальша часть засідання 15. січня.

Обниження пашпортових оплат.

На тімже засіданні сойм. бюдж. комісії представник мін-ства вн. справ і директор департаменту Забежовський заявив в імени міністра, що годиться на обниження пашпортових оплат. Висоту нових оплат устійнить у порозумінні з мін-ством скарбу. Референт бюджету пос. Путек устійнив, що в Польщі видають річно сто тис. пашпортів, а пашпорт повинен коштувати 20 зол.

30 літ на митрополичім престолі.

Львів, 14. січня 1930.

У второк, на наш Новий Рік, зачався ювилейний рік з приводу 30-ліття митрополитування ексц. А. Шептицького на владичому престолі у Львові. З тої нагоди відправив митрополит Шептицький архієрейську Службу Божу в асисті єпископів: Хомишина, Коциловського, Будки й епископа-помічника Бучка. Як гості засіли в стялях лат. архиепископ Твардовський, вірменський архієпископ Теодорович, епископ-помічник Лісовський і кількох каноніків лат. капітули, а також найближча рідня Ювилята. В перших лавках засіли представники українських центральних установ. Зразковий лад утримували пластуни і пластунки. Вся церква і велике подвіря св. Юра були заповнені масами вірних.

По закінченні Служби Божої виголосив глибоко продуману, навіяну щирістю і привязанням до особи Ювилята, проповідь о. епископ д-р Іван Бучко. Проповідник висказував ті почування, якими живе цілий український нарід, навіть без уваги на ріжницю віроісповідань, до особи митрополита. Проповідь свою закінчив о. епископ побажанням до Ювилята, щоби дожив ще свого 50-літнього ювилею та діждався обєднання цілого українського народу у вірі під проводом Апостольської Столиці й повного обєднання національного. Після тої проповіди хор відспівав „Многая літа".

По закінченню Богослуження митрополит в асисті всіх епископів поблагословив при виході з катедри зібраний нарід і на тому ціле нинішне торжество закінчилося.

Заява недовіря для маршала сенату.

На 16. січня скликане плен. засідання сенату. Як перша точка денного порядку є внесення сен. Ердмана (Пяст) і 8 ін. сенаторів на заяву недовіря для маршала сенату Шиманськогов звязи довіря для маршала сенату Шиманського в звязи розглянення проектів законів, ухвалених соймом, щодо яких минув 30-денний речинець для розглянення або зголошення змін і поправок.

Сл. комісія в справі подій з 31. жовтня.

Пос. Полякевич зложив мандат.

Дня 13. січня на засіданні надзвичайної сл. комісії в справі подій у соймі 31. жовтня м. р. пос. Ліберман зреферував акти слідства, переведеного марш. Дашинським. Із актів виходить, що часть офіцерів сказала, що не послухає соймової сторожі й не вийде, бо їх замовив пос. Полякевич. Після реферату пос. Барліцький (ППС) сказав, що пос. Полякевич не може брати участи в комісії, як її член, а треба його переслухати як свідка. Пос. Полякевич заявив, що з огляду на те, що три члени комісії хотіли би його переслухати як свідка, хоч мандату члена надзв. комісії, який надало йому пленум сойму, комісія не може ні обмежити ні відібрати, — на найбл. засіданні сойму зложить мандат, щоби так дати вислів принципові, що стараються всесторонно висвітлити справу. Пос. Ліберман сказав, що засідання треба перервати, аж прийде новий член комісії. Тої самої думки була більшість членів комісії, тому предсідник віцемарш. Четвертинський відложив засідання.

58. сесія Ліґи Націй.

Дня 13. січня мін. Залеський, як предсідник отворив сесію Ради Ліґи Націй. Перше публ. засідання закінчилося скоро, бо міністри вел. держав моггимуть побути в Женеві лише кілька днів, тому, що мусять бути на конференції в Газі та Льондоні. На засіданнях Ради Ліґи Націй піддадуть м. і. під дискусію звіт англ. уряду про положення в Палестині й заяву Англії в справі прийняття Іраку до Ліґи від 1932 р.

НОВИНКИ

— **Ювилей о. Митрополита.** В понеділок в 12. годині вполудне явилися в митрополичій палаті представники всіх львівських громадських, культурних, господарських і гуманітарних установ, щоби зложити о. Митрополитові Андреєві з нагоди 30-ліття його вступлення на львівський митрополичий престіл привіти й побажання. В імени всіх присутніх (біля сотні) промовив до Ювилята сенатор Володимир Децикевич. Достойний Ювилят у короткій відповіді подякував усім за побажання. Потім хор відспівав „Многая літа".

— **Музично-літературний вечір „Червоної Калини".** З нагоди гостини поета О. Олеся у Львові відбудеться в понеділок дня 20. I. ц. р. в салі Музичного Т-ва ім. Лисенка в год. 7.30 веч. Музично-літературний вечір „Червоної Калини". На програму вечора складаються в музичній частині найновіші музичні твори Нестора Нижанківського у виконанні автора і п. І. Шмериковської-Приймової, а в літературній частині найновіші твори О. Олеся, О. Бабія, Меріяма, В. Софронова, М. Матіїва-Мельника і Юри Шкрумеляка.

— **Заява.** Прохаю шановну Редакцію „Діла" надрукувати, що я склала з себе всі мої обовязки як голова комітету Дитячого Українського Притулку в Подебрадах і надалі жадної участи в справах Притулку не приймаю. — **Проф. С. Русова у Празі.**

— **На карти „Рідної Школи" звільняючі від алькогольних напоїв** з нагоди Різдва Христового зложили в золотих отсі Вп. Громадяни: панство Сполітакевичі — Львів 10, пос. Степан Кузик — Рогатин 10, панство Сокевицькі — Сколе 10, Іван Скригота — Богданівка 6, Боднар Василь — Вздів 5, Ясеницька Віра — Львів 5, Шкарпович Роман — Львів 5, д-р Степан Булак — Сколе 5, д-р Степан Дольницький — Сколе 5, М. Тахлерова — Сколе 5, Войтович Володимир — Ліско 2.50, Мельник Кость — Битків 2, М. Притулякова — Сколе 2, Ольга Сокачівна — Сколе 2, о. Мих. Моссора — Сколе 2, Степан Середяк — Сколе 2, Іван Гребеняк — Сколе 2, Василь Раїк — Сколе 2, Михайло Бутковський — Сколе 2. — Хто слідуючий?

— **На польсько-литовськім кордоні.** Дня 9. I. на польсько-литовськім кордоні недалеко Нових Трок литовські шавліси напали на польську стежу і підчас стріляннини поранили поручника Мартиновського. Польська стежа стріляла до шавлісів, які зникли в литовських лісах. Раненого поручника перевезено до лічниці у Вильні.

— **Стан польського шкільництва.** „Газета Варшавська" подає, що в кураторії Лодзь 1929 р. у народних школах бракувало місця для 19.000 дітей, наслідком чого 11.000 дітей цілком не ходить до школи. Кураторія в Лодзі звернулась до міністерства освіти асигнувати 2 міліони зол. на будову шкільних будинків.

— **Землетрус.** У західній Франції запримічено досить сильний землетрус, який тривав кілька хвилин. У деяких місцях від землетрусу завалилось кілька фабричних коминів. Жертв у людях не було.

— **Ювилей Бернштайна.** Едвард Бернштайн, нестор німецької соціяльної демократії святкує нині свій 80-літній ювилей. Він був одним із перших соціялістів, що дивились критично на науку Маркса і почали реформувати соціялістичний рух в напрямку реалізму й практицизму. Бернштайн відомий не тільки як автор теоретичних праць з ділянки соціольогії, ...

організатор робітничого життя і він був одним з тих, що розбили антисоціялістичні закони Бісмарка 1878 року. Деякий час Бернштайн жив на еміграції у Женеві, де видавав „Соціялдемократа". Як ревізіоніст, він обстоював думку, що суспільство шляхом еволюції доходить до соціялізму і що революція непотрібна, бо робітники здобудуть свої слушні права організуючись у своїх спілках на оборону проти капіталізму. Комуністи називають його „соціялзрадником" і наймитом буржуазії, але робітництво, яке йшло шляхом вказаним Бернштайном, без проливу крови здобуло для себе кращі умови життя, як комуністи в СРСР.

— **З білоруського життя.** Білоруська преса повідомляє, що у Вильні організується перший Союз білоруських письменників і журналістів. Дотепер всі спроби створити такий Союз не мали ніякого успіху і кінчались невдачою. У Вильні почав виходити журнал „Свиданіе", якого перше число сконфісковане в цілости.

— **Новий календар у СРСР.** Комітет, який мав випрацювати новий календар для СРСР уже закінчив свою працю. Згідно з цим календарем рахуба часу розпочинається від дня вибуху більшовицької революції, а не від дня народження Христа, отже в цілому світі тепер 1930 рік, а в СРСР рік 14. Рік має тільки 5 революційних свят, а кожний шестий день є днем відпочинку. Всі христіянські свята скасовані.

— **Демонстрація безробітних у Чернівцях.** Дня 9. І. ц. р. у черновецькім суді розпочався процес проти групи комуністів, обвинувачених у державній зраді. З тої нагоди перед палатою юстиції зібралося 200 безробітних, які почали демонстрацію, викрикаючи: „Дайте нам хліба, або годуйте наших дітей!" Поліція розганяючи демонстрантів, арештувала 40 осіб, між ними 7 дівчат.

— **Справлення друкарської помилки.** В 9. (ювилейному) числі „Діла" в статті Ол. Кузьми „Як це колись було" на стор. 8. в 3-тій шпальті при ревізії викинув складач 2-гий рядок згори. Речення це має так виглядати: Як трапився патріот грошовитий, особливо з провінції, то ніяк не міг опертися забавовій ат(мосфері в редакції й вів цілу братію на друге) снідання до Флісера або Мусяловича.

Із наших театрів.

ТЕАТР „РІДНОЇ ШКОЛИ" НА СТРИЙСЬКОМУ ПЕРЕДМІСТЮ: *„РОДИННА ТАЙНА"* НАСТРОЄВА ПЄСА НА 3 ДІЇ ОЛЕСЯ БАБІЯ.

За старанням б. артиста театру О. Стадника, Крижанівського, при товаристві „Рідної Школи" на Стрийському передмістю у Львові зорганізовано театр, який розпочав свої вистави. Після перших виступів на Личакові цей театр виставив дня 5. І. у салі „Рідної Школи" при вул. Супінського 23, драму Олеся Бабія „Родинна Тайна".

Ця драма хоч і має свої хиби в самій будові і не визначається великою сценічністю та драматизмом, то всеж своєю настроєвістю і ліризмом дала артистам можливість бодай у поодиноких сценах мати успіх та ефект. Трагедія родинної Лиллі, зруйнованої гріхом молодости героя цього твору Мирона, порушувала неодну струну в душах учасників вистави.

Найбільш удачно виконала свою ролю пані Костева, б. артистка театру В. Коссака (роля Лілі). До кращих роль належали ролі Крижанівського (Мирон) і Ярослава Гевка (Гордій).

Замало життя, свободи і руху та за слабе опанування своїх роль було замітне у п. Н. Кузьмівної та п. Ольги Лиэупець.

На Маланку цей театр у тій-же самій салі дає новорічну ревію. *Гість.*

Дописи.

СТАНИСЛАВІВ. **(Протестаційне віче проти червоного терору на Вел. Україні. — Прощання о. д-ра Івана Фіґоля).** Українська академічна молодь у Станиславові скликала на день 9. січня ц. р. віче в ціли запротестування проти знаних тепер подій на Вел. Україні. На поклик молоді виповнилась по береги театральна саля українського „Сокола". Виповнили її переважно самі робітники, бо задля сваґ селян явилося ледви кількадесять. Зате не явилась станиславівська інтеліґенція, котрої було ледви кільканацять осіб. Це справді було добре, бо саля хоч велика, була така повна, що більше осіб трудно було би в ній помістити, а надто добре, що проти червоного терору реаґував у першій мірі український робітник; але сумний це прояв серед нашої інтеліґенції, що не станула там, де її кликав національний обовязок. По отворенню віча студ. прав Гаванським і виборі президії, в склад котрої ввійшли: адв. д-р Ю. Олесницький як предсідник, а Семен Веретка, господар з Вовчинця і п-і радн. Ясеницька як заступники предсідника, виголосив основний реферат студ. прав Ясеницький. У своїм рефераті представив він сучасне положення українського народу в усіх займанщинах, а спеціяльно спинився на тому стані, який є тепер на Вел. Україні. Реферату вислухали присутні з правдивим спочуттям для жертв червоного терору і поставлені в тому напрямі резолюції приняли невмовкаючими оплесками. Перед отворенням дискусії ствердив предсідник, що резолюції принято так однодушно і з таким запалом, що в дійсности відпадає причина давати їх знову під голосування, одначе отворив над резолюціями дискусію. До голосу записався якийсь незнаний у Станиславові тип, а коли він заявив, що він комуніст, присутні задемонстрували проти представника червоного терору в цей спосіб, що повставши з місць, відспівали грімким голосом „Не пора". Цей спів дав правит. комісареві причину до розвязання віча. Негайно після скінчення пісні предсідник оголосив, що віче розвязане і візвав вічевиків розійтися. І дійсно по відспіванні гимну „Ще не вмерла" розійшлись вічевики спокійно домів. — Дня 22. грудня 1929. прощали всі станиславівські українські товариства своїх довголітніх вельми діяльних і заслужених членів, пп. Фіґолів, що перенеслися до Львова. О. д-р Іван Фіґоль — це довголітній катехит станиславівської української ґімназії, правдивий батько, приятель і провідник молоді. Понадто знаний він як один з найкращих бесідників і проповідників у Станиславові. Його незрівняні екзорти, видані книжкою, надовго останугь цінним вкладом у нашу проповідницьку літературу. Варто зазначити, що довший час всі наші народні маніфестації звеличував о. д-р Фіґоль своїми знаменитими промовами і проповідями. Брав він участь у праці всіх українських товариств, взявши на себе переважно самаританську акцію. Вів він її в часі української влади в Станиславові, а після уступлення її працював дальше в Українськім Горожанськім Комітеті і як голова Українського Червоного Хреста. Рівнож підтримував він організаційний рух нашого жіноцтва і був довгі часи неначе опікуном „Т-ва Українських Жінок". Основав також жіноче „Марійське Товариство" і був його постійним провідником. П-і Фіґолева була рівнож членом українських товариств у Станиславові, а спеціяльно посвятилась організації жіноцтва як у Станиславові, так і в повіті. Була головою „Т-ва Українських Жінок" і люструвала запопадливо кружки його в повіті. Знову-ж наша академічна молодь зачисляла дітей пп. Фіґолів до найпильніших і найспосібніших одиниць. Не дивно отже, що прощання пп. Фіґолів зібрало у великій салі „Української Бесіди" дуже значне число громадян. Іменем поодиноких товариств і громадянства промовляли: радникова Рубчакова, дир. ґімн. Джердж, адв. д-р Ю. Олесницький, пос. о. Ганушевський, лікар д-р Грушкевич, проф. д-р Рибчин і інші, а всі підносили заслуги пп. Фіґолів, зазначуючи, що вони були зразком, як може працювати для церкви і свого народу українське священиче подружже. X.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа, 15. січня, год. 7·30 веч. „Княжна Шікаго" (гост. виступ Хоряна).

Малий Міський Театр:

Середа, 15. січня, год. 7·30 веч. „Каро й Анна" (дешевий день).

Театр ревії „Ґонґ" — в салі кіна „Кольосей":

Середа, 15. січня, „Товсті горою". Дві вистави; год. 7·30 і 9·30.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Співаючий сміхун".
КАСІНО: Магдалина.
МАРУСЕНЬКА: Граф Монте Хрісто (Лілі Даґовер, Бернард Ґепке).
КОЛЬОСЕЙ: Замах на Люна Парк.
ЛЕВ: Наречена ч. 68 (Країна без жінок) з Конрадом Файтом.
ОАЗА: Тайний курієр (Мозжухін).
ПАЛЯС: Звукова фільма „Білі тіни". (Діється на Полінезійських островах).
ПАН: Володарка кохання (Ґрета Ґарбо).
ПАСАЖ: Ушкал Південного Моря.
СТИЛЕВЕ: Дзвонар із Нотр Дам (Льон Чаней).
ФАТАМОРГАНА: Живий труп.
ХИМЕРА: Екзотична любка (Клара Бов).
УТІХА: Золоте пекло (Дольорес дель Ріо).

Програма радіо.

Середа 15. І. 1930.

Варшава (1411,7) 16·15 Програма для дітей. **Краків** (312,8) 16·45 Грамофонові плити **Гельсінгфорс** (221,4) 18·45 Англійський вечір **Ляйпціґ** (259) 16·30 Концерт солістів. **Талін** (296) 18·30 Популярний концерт. **Льондон** (356,3) 16·45 Камеральна музика. **Берлін** (418) 19·30 Німецькі народні пісні. **Стокгольм** (436) 20·30 Концерт Магди Сіорґен і Аніти Ґарісон. **Прага** (487) 21·00 Популярні пісні **Міляно** (501) 20·30 „Суляміта" опера Чанеллія. **Брюссель** (509) 21·15 Англійська музика. **Відень** (516,3) 19·25 Сучасна англійська музика. **Будапешт** (550) 17·30 Мадярські пісні. **Москва** (825) 19·30 Вечірній концерт. **Ленінград** (1000) 19·00 Концерт фільгармонії. **Харків** (1304) 9·00 Робітничий концерт. **Париж** (1725) 16·45 Пополудневий концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Загальні Збори Товариства „Учительська Громада" відбудуться дня 1. лютого 1930 (субота) о год. 3. пополудні у Львові, в салях „Рідної Школи" при вул. Мохнацького ч. 12. Порядок нарад: 1) Звіт уступаючого Виділу. 2) Звіти з діяльности комісій. 3) Справа статуту. 4) Вибір нового Виділу 5) Внески і запити. За Головний Виділ „Учительська Громада" В. Радзикевич вр. голова, Гр. Микетей вр. секретар. 1271 1—2

Загальні Збори Станового Комітету (Секції) Учителів українських середніх шкіл при Товаристві „Учительська Громада" відбудуться дня 1. лютого 1930 р. (субота) о год. 10 передполуднем в салях „Рідної Школи" у Львові, вул. Мохнацького ч. 12. Порядок нарад: 1) Отворення та звіти Ради і прив. Комісії. 2) Дискусія над звітом. 3) Вибір нової Ради і прив. Комісії. 4) Вибір делеґатів до Шкільних Комісій „РШ." 5) Внески. За Раду Комітету: Гр. Микитей вр. голова, Сиротюк Павло вр. писар. 1271 1-1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів. Ринок ч. 10.